

Федорченко Г.М.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

СПЕЦИФІКА МАРКЕРІВ АРГУМЕНТАЦІЇ В НАУКОВОМУ ТЕКСТІ

Анотація

У роботі висвітлюється роль маркерів аргументації з точки зору їх функціонування в науковому тексті, їх взаємозв'язок з психологічною стороною функціонування. Вплив застосування маркерів аргументації на переконання та мислення реципієнта. Маркери аргументації є обов'язковим компонентом будь-якого наукового доведення.

Ключові слова: структуризація аргументації, теорія, аргументований дискурс, мовленнєвий акт.

Федорченко Г.Н.

Переяслав-Хмельницький государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды

СПЕЦИФИКА МАРКЕРОВ АРГУМЕНТАЦИИ В НАУЧНОМ ТЕКСТЕ

Аннотация

В работе освещается роль маркеров аргументации с точки зрения их функционирования в научном тексте, их взаимосвязь с психологической стороной функционирования. Влияние употребления маркеров аргументации на убеждение и мышление реципиента. Маркеры аргументации является обязательным компонентом любого научного доказательства.

Ключевые слова: структуризация аргументации, теория, аргументированный дискурс, речевой акт.

УДК 378.147.091.31-051:53

ДОМАШНІЙ ФІЗИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ У КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ

Шевчук О.В.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

У статті розглядається розвиток і формування фахової компетентності майбутніх учителів фізики в процесі організації домашнього фізичного експерименту також досліджується формування умінь самостійної роботи поза лабораторією. У професійному навчанні лабораторні роботи займають проміжне положення між теоретичним і виробничим навчанням і служать одним з найважливіших засобів здійснення теорії й практики. При цьому з одного боку, досягається закріплення й удосконалення знань студентів, з іншого боку – у них формуються визначені фахові компетентності, уміння, що потім застосовуються у процесі виробничого навчання. Перевірка якості знань виступає закономірно необхідною умовою діагностики та прогнозування у навчанні, вихованні і розвитку індивіда. Домашня лабораторна робота, як форма організації навчання, реалізує розвиваючі задачі навчання. Вона сприяє формуванню вмінь, навичок, переконань студентів, учить їх планувати діяльність і здійснювати самоконтроль, ефективно формує пізнавальні інтереси, озброює різноманітними способами діяльності.

Ключові слова: домашня лабораторна робота, фахова компетентність, студент, майбутній вчитель фізики, професіоналізм.

Вступ. Освіта сьогодення зазнає багато змін пов'язаних із процесом євроінтеграції, болонським процесом, інноваційними процесами в галузі науки і техніки, впровадженням новітніх технологій у різних галузях науки та техніки, здійснюються нові відкриття, з'являються нові винаходи які несуть у собі великий багаж нової інформації. Саме науково технічний прорив, Hi-Tech технологічні новинки, відкриття у світі нанотехнологій відслідковуються майбутніми учителями фізики. Євроінтеграція України характеризується запозиченням світових та європейських стандартів. Сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях та документах, і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти [11, с. 14-16; 9].

Мета. Теоретично обґрунтувати методичні основи організації та проведення домашніх лабораторних робіт.

Постановка проблеми. У навчальному процесі одним із основних критеріїв визначення успішності тих хто навчається є контроль та корекція знань, цьому питанню приділяється досить багато уваги провідними вченими-педагогами. Постанова домашнього фізичного експерименту несе певну відповідальність із за неможливості контролю процесу виконання та підготовки до самої роботи, але завдяки сучасним засобам телекомунікації це можливо (Skype).

Аналіз актуальних досліджень. На думку психологів, фахова підготовка повинна опиратися на компоненти знання, яким в навчальному процесі не приділяється достатньої уваги – це навички і умін-

ня самостійної роботи, розвиток діалектичного мислення, системний підхід до постановки і розв'язання задач фахової діяльності, вибір провідного виду діяльності, розвиток творчої уяви, виховання ініціативи, уміння приймати рішення тощо. Такі особистісні якості легко формуються на суб'єкт-об'єктній основі організації навчального процесу. Подібна постановка проблеми вимагає якісно нового підходу щодо формування фахових компетентностей майбутніх учителів фізики. На сучасному етапі реформування освіти особливої уваги заслуговують здобутки фундаментального характеру провідних методистів щодо прогнозування, об'єктивізації, діагностики та управління фаховою підготовкою в галузі фізики [1, с. 116-119].

Виклад основного матеріалу. Головним структурним елементом контролю у навчальному процесі є перевірка якості знань. Систематична перевірка якості особистісних набуток виступає закономірно необхідною умовою діагностики та прогнозування у навчанні, вихованні і розвитку індивіда. Вона також сприяє удосконаленню змісту та методики викладання. Головне ж полягає у тому, що завдяки контролю створюється можливість цілеспрямовано управляти процесом навчально-пізнавальної діяльності: порівнюючи минулий досвід індивіда з його набутками у даний час, прогнозувати та забезпечувати належний розвиток особистості у теперішньому і майбутньому [2, с. 4].

Відповідно до національної рамки кваліфікацій компетентність/компетентності – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості [8].

Компетентність – продемонстрована здатність особи виконувати завдання та обов'язки за стандартом, встановленим для певної роботи або певного роду занять, професійної діяльності [10].

Спільним у визначеннях дослідників поняття «компетентність» є розуміння її як здатності індивіда справлятися з усілякими задачами, як сукупність знань, які необхідні для виконання конкретної роботи; як певні стратегії для реалізації творчого потенціалу особистості. Злагоджена взаємодія цієї безлічі окремих аспектів приводить нас до комплексного розуміння компетентності, що виявляється у контексті умов і вимог, як зовнішніх, так і внутрішніх [6, с. 56].

Отже, компетентність – це специфічна здатність особистості, що дає змогу ефективно розв'язувати проблеми, які виникають у реальних життєвих ситуаціях. Людина повинна мати певні знання – інструменти, особливі способи мислення й життєві навички. Вищі рівні компетентності передбачають ініціативу, організаторські здібності, здатність оці-

нювати наслідки своїх дій. Однак природа компетентності така, що оптимальні результати в розв'язанні проблем можливі лише за умови глибокої особистої зацікавленості людини [5, с. 142].

Фах – рід занять, трудової діяльності, що вимагає певних знань та навичок і є джерелом існування людини [12]. Отже, фахова компетентність це здатність застосовувати набутий багаж знань у професійній діяльності.

Для розвитку фахової компетентності студентів слід залучати до виконання лабораторних робіт. Бо саме лабораторне заняття є активною формою навчального процесу, на якому студент під керівництвом викладача та лаборанта особисто проводить досліди з метою практичного підтвердження теоретичного матеріалу, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Лабораторне заняття – це практичне заняття, що проводиться як індивідуально, так і з групою студентів; його ціль – реалізація умінь, навичок, переконань з використанням приладів, інструментів та інших технічних засобів, тобто це вивчення різних явищ за допомогою спеціального устаткування яке обирається самостійно, керуючись здобутими знаннями [4]. Студенти опановують систему засобів і методів дослідження, розширення можливостей використання теоретичних знань для розв'язку практичних задач.

Лабораторне заняття як форма навчання для вироблення знань має велику продуктивність, ніж урок формування вмінь та навичок. На цьому занятті відсутня регламентація навчальної діяльності, дається великий простір для прояву ініціативи і винахідливості. Завдяки цьому студенти виконують великий обсяг роботи, велику кількість тренувальних дій. Заняття такого характеру ефективніше, ніж урок чи лекція, адже воно сприяє формуванню самостійності як якості особистості, а саме:

- планування своєї роботи,
- усвідомлено прагнути до мети,
- ефективніше займатись самоконтролем.

У професійному навчанні лабораторні роботи займають проміжне положення між теоретичним і виробничим навчанням і служать одним з найважливіших засобів здійснення теорії і практики. При цьому з одного боку, досягається закріплення й удосконалювання знань студентів, з іншого боку – у них формуються визначені фахові уміння, що потім застосовуються у процесі виробничого навчання.

Однак варто відмітити, що лабораторні заняття проводяться не лише у фізичних лабораторія, а й у дома, домашній фізичний експеримент.

Таблиця 1

Технологічні прийоми вироблення власного стилю пізнання у навчанні фізики

Параметри	Рівні навчальних досягнень				Перебіг у часі
	Початковий	Середній	Достатній	Високий	
Пристрасність	Розуміння символіки, термінології, окремих пізнавальних одиниць, фрагменти розуміння суті теорії пізнання	Прийом наслідування	Повне володіння методологією здобування знань	Прийом формулювання проблеми	Майбутній
Усвідомленість	Символіка, термінологія, фрагменти окремих пізнавальних одиниць дисципліни	Прийом спостереження		Прийом інформаційного орієнтування	Теперішній
Стереотипність	Певна обізнаність з символікою та термінологією теорії пізнання, неправильне трактування величин і понять пізнавальної одиниці дисципліни	Прийом споглядання		Прийом «навчання запам'ятовуванню»	Минулий

Домашній фізичний експеримент це активна форма діяльності з побутовим обладнанням для проведення фізичних дослідів. Звичайно, у домашніх умовах кількість лабораторних дослідів буде меншою але не менш цікавими і повчальними, що формують фахову компетентність майбутнього вчителя фізики. Це допоможе отримати велику кількість нової інформації про навколишнє середовище, про природу, адже фізика – це наука про природу. Такий вид діяльності допоможе майбутньому вчителю фізики виробити власний стиль пізнання.

Технологічний аспект здобування інформації та вироблення власного стилю пізнання ґрунтується на теоріях пізнання, поетапного формування дій, діяльничого підходу, управління навчанням і будується на організації та управлінні пізнавальною активністю, розвитку їх творчих здібностей із використанням педагогічних прийомів еталонного (таблиця 2) змісту: споглядання, наслідування, спостереження, повного володіння методологією здобування знань, «навчання запам'ятовуванню», інформаційного орієнтування, формулювання проблеми (таблиця 1).

Як бачимо, технологічні прийоми вироблення власного стилю пізнання диференційовані та інтегровані відповідно до параметрів пізнавальної діяльності та рівнів навчальних досягнень. Можливі й інші комбіновані види та типи прийомів у залежності від умов формування освітнього середовища [3].

Опишемо мінімальну характеристику кожного технологічного прийому з точки зору діяльничого підходу:

Прийом споглядання (рівень заучування, параметр стереотипність) – позалогічне сприйняття об'єкту інформації без явно поставлених цілей.

Прийом наслідування (рівень наслідування, параметр пристрасності) – цілеспрямоване варіювання інформацією, існуючої у свідомості учня, з метою її використання у конкретно нових умовах для корегування (трансформування) уже створених пізнавальних образів.

Прийом спостереження (рівень розуміння головного, параметр усвідомленість) – цілеспрямоване сприйняття інформації з метою формування раціонального типу мислення.

Така процедура навчання спостереженню проектує розвиток логічного апарату мислення, його основних характеристик (операції – аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація; форми – поняття, судження, висновки, аналогія; види – наочно-дійове, образне, довільне; способи – індукція, дедукція).

Прийом «навчання запам'ятовуванню» (рівень навички, параметр стереотипність) – цілеспрямоване сприйняття інформації у вигляді її автоматичного перекодування, використання опорних сигналів, мови символів з метою спрощення у запам'ятовуванні.

Прийом інформаційного орієнтування (рівень уміння, параметр усвідомленість) – уміння побудувати власну пізнавальну активність із опорою на відомі або спеціально вивчені орієнтири.

Прийом формулювання проблеми (рівень переконання, параметр пристрасність) – цілеспрямоване сприйняття інформації крізь призму світобачення з метою подальшого прогнозування наслідків реалізації власного стилю пізнання.

Сукупність описаних прийомів сприйняття інформації у цілеспрямованому управлінні пізнавальною діяльністю тих хто навчається розгортає технологічні основи формування власного стилю пізнання й формує творчий стиль мислення. Такий

особистісно-орієнтований підхід реалізує проблему вироблення власного, неповторно стилю мислення та пізнання оточуючого світу. На основі прийомів вироблення власного стилю пізнання у майбутнього вчителя фізики формуватимуться фахові компетентності та розроблятимуться технологічні аспекти впровадження.

Навчально-виховний процес дуже складний і водночас цікавий, адже при використанні в ньому освітніх технологій, можливе створення умов для забезпечення можливості досягнення конкретних цілей навчання, котрі характеризують якість навчально-виховного процесу. Досвід показує, що неабияку вагу серед них має правильно сформоване освітнє середовище, яке принципово неможливо побудувати без засобів навчання [7, с. 12-13].

При виконанні домашніх лабораторних робіт студенти розвивають у собі звичку до навчання, самоконтролю, вчать на практиці застосовувати знання.

Таблиця 2

Ціннісні здобутки особистості

Рівень	Еталон	Позначення
Нижчий	Завчені знання	ЗЗ
	Наслідування	НС
	Розуміння головного	РГ
Оптимальний	Повне володіння знаннями	ПВЗ
Вищий	Навичка	Н
	Уміння застосовувати знання	УЗЗ
	Переконання	П

ЗЗ – Студент механічно відтворює зміст пізнавальної задачі в обсязі та структурі її засвоєння

НС – Той, хто навчається, копіює головні мотorni чи розумові дії, пов'язані із засвоєнням пізнавальної задачі під впливом внутрішніх чи зовнішніх мотивів

РГ – Студент свідомо відтворює головну суть у постановці і розв'язуванні пізнавальної задачі

ПВЗ – Майбутній спеціаліст не тільки розуміє головну суть пізнавальної задачі, а й здатний відтворити весь її зміст у будь-якій структурі викладу

Н – Той, хто навчається, здатний використовувати зміст конкретної пізнавальної задачі на підсвідомому рівні, як автоматично виконувану операцію (ця якість знань регламентується в часі)

УЗЗ – Здатність свідомо застосовувати набуті знання у нестандартних навчальних ситуаціях (творче перенесення)

П – Це знання, незаперечні для особистості, які вона свідомо долучає у свою життєдіяльність, в істинності яких вона упевнена і готова їх обстоювати, захищати

Еталон контролю можна розглядати і як ступінь досягнення мети, і як стимул діяльності, і як критерій оцінки, і як ціннісні здобутки особистості. Також він характеризує контрольню-стимулюючий компонент процесу навчально-пізнавальної діяльності, що реалізується на етапах об'єктивізації контролю та проектування наступної діяльності (таблиця 2) [7, с. 12].

Саме під час підготовки й проведенню домашнього фізичного експерименту у майбутніх учителів фізики розвиваються навички, уміння застосовувати знання та переконання.

Висновки. Отже, домашня лабораторна робота, як форма організації навчання, реалізує розвиваючі задачі навчання. Вона сприяє формуванню вмінь,

навичок, переконань студентів, учити їх планувати діяльність і здійснювати самоконтроль, ефективно формує пізнавальні інтереси, озброєє різноманітними способами діяльності.

Список літератури:

1. Атаманчук П. С. Компетентнісні орієнтири фахового становлення учителя фізики / П. С. Атаманчук // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія педагогічна: Дидактика фізики і підручники фізики (астрономії) в умовах формування європейського простору вищої освіти. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2007. – Вип. 13. – С. 116–119.
2. Атаманчук П. С. Управління процесом навчально-пізнавальної діяльності / П. С. Атаманчук. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут, інформаційно-видавничий відділ, 1997. – 136 с.
3. Атаманчук П. С. Дидактичне забезпечення семінарських занять з курсу «Методика навчання фізики» (загальні питання) / П. С. Атаманчук О. М. Семерня, Т. П. Поведа. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 392 с.
4. Батышев С. Я. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. – 2 е изд., перераб. и доп. / С. Я. Батышев. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1999. – 904 с.
5. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Науково-методичний посібник/ [ред. І. Г. Єрмакова]. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
6. Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения / Кузьмина Н. В. – М.: Высшая школа, 1989. – 167 с.
7. Методичні основи організації і проведення навчального фізичного експерименту: навчальний посібник / П. С. Атаманчук, О. І. Ляшенко, В. В. Мендерецький, А. М. Кух. – Кам'янець-Подільський: ПП О. А., 2006. – 216 с.
8. Національна рамка кваліфікацій // Освіта. – 2012. – № 1–2(5488–5489). – С. 11–13.
9. Овчарук О. В. Развитие компетентностного подхода: стратегические ориентиры международной спільноти / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: «К.І.С», 2004. – 112 с.
10. Семерня О. М. Основи методології дієвого навчання майбутніх учителів фізики: монографія / Оксана Миколаївна Семерня. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. – 376 с.
11. Сень Л. В. Развитие компетентностно-ориентированного навчання за кордоном / Л. В. Сень // Професійні компетенції та компетентності вчителя. (Матеріали регіонального науково-практичного семінару). – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 14–16.
12. Український лінгвістичний портал «Словники України on-line» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> – Назва з екрану.

Шевчук А.В.

Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко

ДОМАШНИЙ ФИЗИЧЕСКИЙ ЭКСПЕРИМЕНТ В КОНТЕКСТЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ

Аннотация

В статье рассматривается развитие и формирование профессиональной компетентности будущих учителей физики в процессе организации домашнего физического эксперимента также исследуется формирование умений самостоятельной работы вне лаборатории. В профессиональном обучении лабораторные работы занимают промежуточное положение между теоретическим и производственным обучением и служат одним из важнейших средств осуществления теории и практики. При этом с одной стороны, достигается закрепление и совершенствование знаний студентов, с другой – у них формируются определенные профессиональные компетентности, умения, затем применяются в процессе производственного обучения. Проверка знаний выступает закономерно необходимым условием диагностики и прогностики в обучении, воспитании и развитии индивида. Домашняя лабораторная работа, как форма организации обучения, реализует развивающие задачи обучения. Она способствует формированию умений, навыков, убеждений студентов, учит их планировать деятельность и осуществлять самоконтроль, эффективно формирует познавательные интересы, вооружает разнообразными способами деятельности.

Ключевые слова: домашняя лабораторная работа, профессиональная компетентность, студент, будущий учитель физики, профессионализм.

Shevchuk O.V.

Kamyanets-Podilsky Ivan Ohienko National University

HOME PHYSICAL EXPERIMENT IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS OF PHYSICS

Summary

In this article, the development and formation of professional competence of the future teachers of Physics in the process of organization of home physical experiment is considered. The formation of skills of independent work outside the laboratory is also investigated. In the vocational training, laboratory works take intermediate position between the theoretical and industrial training and they are one of the most important means of realization of theory and practice. Thus, on the one hand, the student's achieved knowledge is consolidated and improved, on the other hand, they form professional competences and abilities that are further applied in the process of industrial training. Verification of the quality of knowledge appears as a naturally necessary diagnostics and prognostics in the teaching, education and development of the individual. Home laboratory work as a form of training organization realizes educational aims of learning. It helps to form students' abilities, skills, and beliefs, it teaches them to plan activities and exercise self-control, effectively creates educational interests, empowers with different types of activities.

Keywords: home laboratory work, professional competence, student, future teacher of Physics, professionalism.

УДК 336.72

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ НА УРОЦІ ЧИТАННЯ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Шибецька В.В., Кравець Н.П.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Розкрито особливості засвоєння навички читання розумово відсталими молодшими школярами. Досліджено стан читацької діяльності в розумово відсталих учнів першого класу. Визначено роль дидактичної гри у формуванні читацького інтересу та читацької навички у молодших школярів з порушенням інтелекту. Схарактеризовані дидактичні ігри та цікаві завдання, які можна використовувати на уроці читання з розумово відсталими молодшими школярами. Обґрунтовано необхідність застосування дидактичних ігор та цікавих завдань на уроці читання з розумово відсталими учнями молодшого шкільного віку.

Ключові слова: дидактична гра, урок читання, читацька навичка, розумово відсталі учні, читацька діяльність.

Постановка проблеми. В організації навчально-виховної роботи з молодшими школярами значна роль відводиться грі. З приходом в школу шестирічна дитина займає позицію молодшого школяра і ведучим видом діяльності стає навчання, але позиції гри ще досить міцні. Об'єктивно – це база для оволодіння навчальною діяльністю і соціальною роллю учня, а суб'єктивно – такий вид діяльності надає дитині радість, створює психологічний комфорт. Н.К. Крупська неодноразово звертала увагу педагогів на гру як на результативний засіб навчально-виховної роботи, підкреслюючи, що гри в початковій школі взагалі треба приділяти більше уваги, ніж приділяється.

Гра широко захоплює всю особистість дитини – розумову, емоційну, рухову, вольову сфери; сприяє її всебічному розвитку. Гра має великий вплив на розвиток пізнавальних процесів, властивостей і станів особистості учнів, тому вона є одним з ефективних методів навчання в першому класі і прийомом роботи в наступних класах. Можна стверджувати, що гра має неабияке місце в школі (на уроках і в позакласній роботі), особливо в школах-інтернатах та групах продовженого дня.

На нашу думку, з пізнавальної точки зору, провідною в навчально-виховному процесі розумово відсталих молодших школярів є дидактична гра, оскільки саме вона найбільше сприяє засвоєнню основних навчальних навичок – читання, письма, рахунку тощо.

Засвоєння навички читання розумово відсталими учнями відбувається з труднощами і особливостями в силу порушень психічної сфери. Щоб процес формування, розвитку та закріплення читацької навички відбувався успішніше – використання на уроках читання дидактичних ігор є необхідним.

Аналіз досліджень і публікацій. Розумова відсталість – стійке порушення пізнавальної діяльності на основі органічного ураження центральної нервової системи. При такому атиповому розвитку страждає не тільки інтелект, а й емоції, воля, поведінка, фізичний розвиток [5, с. 7].

Вивченням вищої нервової діяльності розумово відсталих дітей займалися провідні вчені олігофренопедагогіки та психологи О. Р. Лурія, Г. Е. Сухарева, М. С. Певзнер, Ж. І. Шиф та інші. Так, О. Р. Лурія видів такі особливості вищої нервової діяльності розумово відсталих дітей: слабкість замикаючої функції кори головного мозку; слабкість диференціації (Наприклад, при засвоєнні нової літери в процесі оволодіння читанням необхідно перш за все віддиференціювати образ цієї літери від графічно схожих літер. Також необхідно відрізнити відповідний даній літері звук від всіх інших, особливо від схожих по звучанню, опозиційних звуків мовлення. Тільки за цих умов можна сформувати навичку співвіднесення певної літери з відповідним звуком); слабкість процесів активного внутрішнього гальмування; недорозвинення другої сигнальної